

ACC. N:R M. 15796: 1-7.

Landskap: Skåne Upptecknare: Frans Mårtensson, Brantevik
Härad: Järvestad Berättare: " " "
Socken: Ö. Nöbbelöv Berättarens yrke: f. d. lantbrukare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1877 i Ö. Nöbbelöv

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tjänstefolkets bostäder och bohag. s. 1-7.

N. M. 69

21/1-63

Tjänstefolkets bostäder

ACC. N:R M.15796: /

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Har nog inte förekommit under de senaste århundraden att pigor och drängar delat sovrum med den övriga familjen, utom i rena undantagsfall. Det har förstås förekommit att ogift husbonde låtit sin hushållerska få dela sovrum med sig. I särskilda bostäder året runt för tjänstefolket funnos, såsom pigkammare och drängkammare. Pigkammare fanns vanligen inredd i husbondefolkets bostadstänga. Drängkammaren var vanligen ^{inredd} i ett hörn av stallet. Men i många fall var den inredd i lofstängan eller upp till höns- och fårakus. Dessa tjänstefolkets bostäder användes utslutande för tjänstefolket, vars oeladade och mängen gång fuktiga och dragiga. Öhyra kunde också förekomma. Tängplattorna bäddades med haln och ett par dunbuddar som huvudgård. Over detta lades ett grovt limmelakan

1) X Det förekom att pigan fick använda den oppeladade folkastugan som sovrum.

NM 69

och så lades i sängen en tjock och kraftig ulldyna. I gårdar där 2 ä 3 drängar voro anställda kunde i drängkammaren förekomma att 2 sängar voro ställda över varandra, den översta sängen kallades då "himmlasäng". För så en vakkepåg anställd under sommaren, skulle han dela säng med pigan. Det ansågs som inte passande att en 10 åring skulle vara med om vad som förekom där i drängkammaren. Möbleringen i drängkammaren utgjordes av drängarnas kistor eller skåp, ett litet bord och kanske en stol. I pigkammaren förekom samma slags möbler och i något fall en enkel tavla på väggen. Hallyktan fick utgöra belysning i drängkammaren. Pigkammaren upplystes med stearinljus eller någon mindre lampa. Eldstäder i tjänarebostäder börja förekomma allmänt först i slutet av 1920-talet.

Förvaring av kläder

ACC. N:R M. 15796:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kläderna förvarade tjänstefolket i sina kistor och skåp. Klädskåpen kunde vara 1 mt. och 35 cm. höga och 1 mt. breda, vanligen med en dörr.

Kistorna voro vanligen en mt. långa och vanligen ej över 1 mt. höga. Kistor som skåp voro alltid omålada. Som regel hade drängarna skåp och pigorna kistor. De så kallade "drängskåpen" voro ett slags skåp som äbsoener själva tillverkat, att föra med sig då de skulle gifva sig och sätta bo. Dessa skåp fick sin plats på väggen vid bordsrändan, där husfaderen hade sin plats vid måltiderna. I detta skåp förvarades almanackan, skrivmaterier, värdepapper och i många fall brännvinsflaskor. Sådana skåp kunde vara ~~en~~ 28 mellan 60 ä 70 cm. höga och en 40 cm. breda med en dörr som ej utgjorde hela bredden vid sidorna om densamma vackert utskurna blomsterrankor. Överst slutade skåpet

3)

Förvaring av kläder

ACC. N:R M. 15796: 4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med en halvrundad upphöjning på framsidan. Skåpen voro konstnärligt målade med ägarens namn och är så skåpet tillverkats i den bågformada upphöjningen. På botten av skåpet var en utdragslåda. Tjänstfolkets kistor och skåp voro tillverkade av bysnickaren. Vid flyttning av desamma från den ena tjänsten till den andra, var det alla första drängen i den nya tjänsten fick göra, var att med hästskjuts hämta sina eller pigans tillhörigheter. Blana drängens tillhörigheter ingick plöjel och majestake.

Måltider.

På vanliga bondgårdar åt husbondefolket alltid tillsammans med tjänstefolket. Vid måltiderna hade alltid störste drängen sin plats till höger om husbonden och hade till uppgift att skära brödet i skivor vad som gick åt under måltiden. Pigan hade sin plats till

4)

venster om husmodern. För det barn i huset hade de plats venster om pigan i ordning efter ålder. Pigans uppgift var att sätta maten på bordet och duka av efter måltiden.

Under fritid

kl. 7

Efter kvällsmaten var äten vistades vanligen fjänarna tillsammans med husbondefolket och deras barn i dagligstugan. Drängen hade i regel ingenting att göra, men pigan och husmodern sysslade vanligen med att karda och spinna till bort mot kl. 22 tiden, allt under skämtat prat under tiden. Det blev i regel inte mycken tid över för pigan till något eget arbete. Detta gälde tiden under vinterhalvåret.

5) Under sommarhalvåret tillbringade fjänsefolket kvällarna mera för sig själva utomhus och då kunde pigan om hon så ville göra en del stöjarbete åt sig själv. Det var vanligt

Under fritid

ACC. N:R M. 15796:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

in mot slutet av förra århundradet, att husbondefolket i de äldre bostadshusen, sov i dagligstugan. Tack med arbetareorganisationens mera genomförande, ville tjänstefolket tillbringa sin fritid mera för sig själva, i synnerhet sedan de fingo uppvärmda bostadsrum, gemensamheten mellan tjänare och husbondefolket upphörde mer och mer.

Logi åt tillfällig arbetskraft.

Tillfällig arbetskraft, som hölls vid sockerbetornas skötsel och upplagning och som kom bort ifrån, fick bo i något rum som för tillfället stod ledet. Sådana arbetare hölls med sängkläder, de laga själva maten, men fingo köpa mjölk och potatis på gården.

6)

Luffare fingo ligga i stallet. Det var gårdar som i stallet hade ett särskilt hörn inhägnat med enkel säng för luffare att ligga i. Till sängutredningen hörde haln och ett par hästfläcken.

Fattighjon och liggare åto i regel inte vid bordet utan fingo äta på en bänk strax innanför dörren. Harkarebjälken känner jag inte till.

Innan det blev bruk med värmda bostäder var det många ryktare, som sov i stallet.